

Årbok 2000

Årbok 2000

Årbok 2000

Årbok 2000

Årbok 2000

Årbok 2000

Årbok 2000

Årbok 2000

Årbok 2000

Årbok 2000

Årbok 2000

Årbok 2000

Årbok 2000

Årbok 2000

Årbok 2000

Årbok 2000

Årbok 2000

Årbok 2000

Årbok 2000

Årbok 2000

Årbok 2000

Årbok 2000

Årbok 2000

Årbok 2000

Årbok 2000

Årbok 2000

Årbok 2000

Årbok 2000

Årbok 2000

Årbok 2000

Årbok 2000

Årbok 2000

Årbok 2000

Årbok 2000

Årbok 2000

Årbok 2000

Årbok 2000

Årbok 2000

Årbok 2000

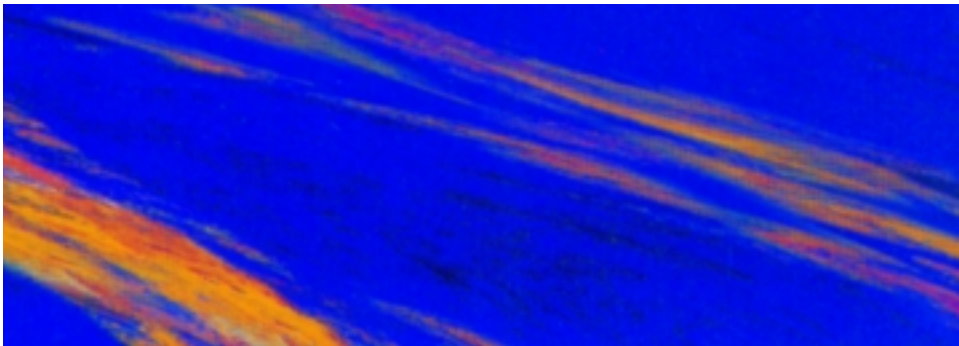
Årbok 2000

Årbok 2000

Årbok 2000

Årbok 2000

Kriminalomsorgen

Innhold:

Kriminalomsorgens fundament	s. 4
Føringer fra Justiskomiteén	s.6
Tildelingsbrevene	s.6
Regionaliseringen	s.8
Straffegjennomføringsloven	s.9
Ny politisk ledelse	s.10
Mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen	s.11
Hurtigere straffesaksbehandling	s.11
Varetekt	s.12
Kontaktbetjentordningen	s.12
Framtidsplanlegging	s.13
Programmer	s.13
Promilleprogram	s.14
Faget i fokus II	s.14
Arbeidsgruppe om fagutvikling	s.14
Reaksjoner for barn og unge som begår kriminalitet	s.15
Likestilling	s.15
LUP – lederutviklingsprogram	s.16
Prosjekter	
<i>Nytt fengsel i Østfold</i>	s.16
<i>Lønns- og personalsystem</i>	s.17
<i>Tungtsoner-prosjektet – evaluering</i>	s.17
<i>Økonomisystem</i>	s.18
<i>Sandaker hybelhus</i>	s.18
Internasjonalt fengselssamarbeid	s.19
Nye Rundskriv	s.20
KITT	s.20
KRUS	s.21
Statistikk	s.22
Økonomiske resultater	s.25

Det siste året har vært preget av forberedelsene av to viktige milepæler i kriminalomsorgens etatsutvikling:

- etablering av 6 kriminalomsorgsregioner fra 1. januar 2001 og
- ferdigstilling av forslag til ny lov om straffegjennomføring.

Dette innebærer en svært omfattende og viktig oppfølging av Stortingsmelding 27 (1997-98) Om kriminalomsorgen. Samtidig har vi tatt et nytt skritt i retning av å utvikle omfang og kvalitet på innholdssiden gjennom kontaktbetjentordningen, programmene og arbeidsprosessene knyttet til sonings/framtidsplaner.

Samtidig som vi har arbeidet med disse utviklingsprosjektene er den daglige driften gjennomført med god kvalitet. Etter at våre nye regiondirektører ble tilsatt i mars/april 2000 har de ledet hvert sitt lokale gjennomføringsprosjekt med etableringen av sine nye regioner. Driften og det løpende utviklingsarbeidet har vært gjennomført av den "gamle organisasjonen". Dette har vært en utfordrende periode, men samlet sett synes jeg etaten har gjennomført dette på en god måte – det var ikke gitt at vi ville klare både drift og utvikling så bra. Perioden har gitt enkeltpersoner ny ledererfaring, den har gitt muligheter for å legge ting bedre til rette i en ny organisasjon og det har satt fokus på nye utviklingsbehov som vi må bearbeide videre i den nye organiseringen. Dette vil helt sikkert prege aktivitetene i 2001.

Vi har også tatt beslutning om å innføre nye betegnelser på mange av driftsenhetene våre gjennom at alle anstalter nå gis betegnelsen fengsel. De gamle betegnelsene landsfengsel, kretsfengsel og hjelpefengsel ble dermed historie ved årsskiftet. Dette er et synlig tegn på at en epoke er slutt og at en ny begynner.

Etatsutviklingen i kriminalomsorgen har i år 2000 gått parallellt med en omfattende utvikling innenfor hele justissektoren. Særlig viktig for oss er at det er etablert et Politidirektorat. I tillegg er blant annet organisering av politidistriktene og domstolsadministrasjonen under utredning, utlendingsforvaltningen er overført til Kommunal- og regionaldepartementet. Dette betyr at også Justisdepartementet er endret og både Kriminalomsorgsavdelingen og resten av departementet står foran nye utfordringer.

Til alle i etaten vil jeg ganske enkelt si – Takk for innsatsen så langt. Grunnlaget er lagt for en enda bedre etat.

Vi håper denne årboken kan gi et lite innblikk i alle de av de aktiviteter som har vært i gang og de resultatene kriminalomsorgen har skapt i løpet av året 2000.

Oslo, april 2001

Erik Lund-Isaksen
ekspedisjonssjef

Kriminalomsorgens fundament

Kriminalomsorgens visjon

Aktiv kriminalomsorg
- tryggere samfunn.

Kriminalomsorgens virksomhetsidé

Kriminalomsorgen er samfunnets straffegjennomføringsapparat. Straffen skal gjennomføres på en måte som sikrer samfunnet og gir domfelte best mulige forutsetninger for en kriminalitetsfri tilværelse. Arbeidet i kriminalomsorgen skal være preget av rettssikkerhet og høy faglig standard.

Kriminalomsorgens hovedmål

Gjennomføre de reaksjoner som fastsettes av påtalemyndigheten eller besluttes av domstol straks de er rettskraftige. Legge forholdene til rette for at lovbrøteren skal kunne gjøre en egen innsats for selv å motvirke sitt kriminelle handlingsmønster.

4

Regjeringens hovedinnsatsområder i justissektoren 2000

- Redusert kriminalitet
- Trygghet og rettssikkerhet
- Åpenhet og demokrati
- Human asyl- og flyktningpolitikk

Innholdet i straffegjennomføringen skal brukes som et aktivt virkemiddel for å hindre at straffedømte senere begår ny kriminalitet.

Kriminalomsorgens budsjett for år 2000

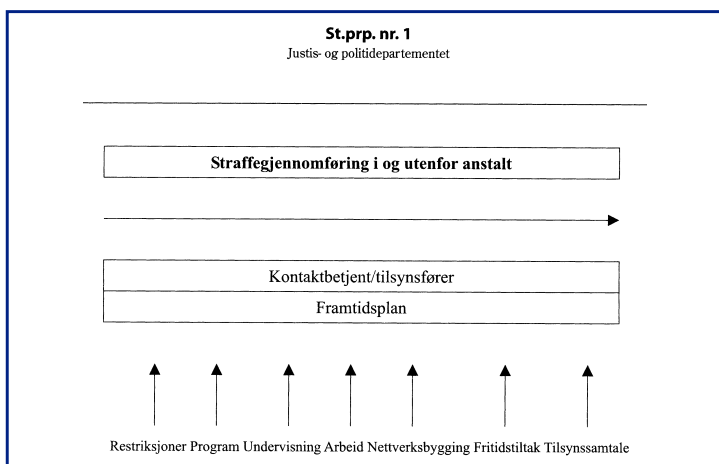
Kriminalomsorgens budsjett var på i overkant av 1,5 milliarder kroner, en økning på 4,6 % fra 1999. I tillegg kom drift av Kriminalomsorgsavdelingen i Justisdepartementet.

Hovedtallene i budsjettet

På grunn av omorganiseringen av kriminalomsorgen ble tidligere kap. 430 Kriminalomsorg i anstalt og kap. 435 Kriminalomsorg i frihet slått sammen til et nytt kap. 430 Kriminalomsorg. De tilhørende inntektskapitler ble slått sammen til nytt inntektskapitel kap. 3430 Kriminalomsorg.

Driftsrammene var stort sett som året før, de har dermed vært stramme i forhold til ønsket aktivitets- og ambisjonsnivå. Kriminalomsorgen måtte fortsatt legge vekt på streng utgiftskontroll, midlertidige stengninger av avdelinger i perioder med liten tilgang på dommer, streng vurdering av om fravær skulle

Kap	Betegnelse	Regnskap 1998	Vedtatt budsjett 1999	Forslag 2000	Pst endr 99/00 (i 1 000 kr)
0430	Kriminalomsorg (jf. kap. 3430)	1 251 137	1 289 049	1 461 887	13,4
0432	Kriminalomsorgens utdanningscenter (KRUS) (jf. kap. 3432)	71 937	73 715	79 374	7,7
0435	Kriminalomsorg i frihet (jf. kap. 3435)	109 502	110 644		-100,0
	Sum kategori 06.30	1 432 576	1 473 408	1 541 261	4,6

dekkes opp og av hvilke aktiviteter som var nødvendige i forhold til kriminalomsorgens mål, omdisponering av midler, osv. Som følge av nedleggelsen av Kongsberg hjelpefengsel ble det rom for omprioriteringer og styrket driftsbudsjett.

Rammen ble redusert fordi 15,5 prestestillinger ble overført fra Justisdepartementet til Kirkeutdannings- og forskningsdepartementet 01.01.2000.

Overføringen av fengselsprestetjenesten skjedde som ledd i forvaltningssamarbeidet og inngikk i arbeidet med å rendyrke kriminalomsorgens profil og tydeliggjøre ansvarsforholdet andre myndigheter har ovenfor kriminalomsorgens klienter.

Utvidelse av forsøksordningen med promilleprogram ble ikke prioritert av regjeringen. (Justisdepartementet tok senere

på året beslutning om utvidelse, se egen omtale.)

Budsjettproposisjon understreket betydningen av arbeidet med oppfølging av St. meld. nr. 27 (1997-98) Om kriminalomsorg: tiltak for å påvirke tilbakefallsprosenten, programvirksomhet og forvaltningssamarbeid.

Bygg

Bevilgning til bygg ble økt under kap. 430 Kriminalomsorg, post 45, slik at arbeidet med brannsikring av Oslo kretsfengsel kunne ferdigstilles. Det ble satt av 43,7 millioner kroner til dette arbeidet i 2000. Stortinget vedtok 17.01.97 at det skal etableres en ny særreaksjon for forvaring av strafferettslig tilregnelige til erstatning for sikringssystemet. Ila landsfengsel og sikringsanstalt er etter Justisdepartementets vurdering best egnet til å ta i mot hoveddelen av de som blir idømt forva-

ringsdom, men det krever en opprusting av det faglige tilbudet på anstalten. Startbevilgning til aktivitetsbygg på Ila landsfengsel og sikringsanstalt på 1,9 mill kroner i 2000.

Totalrenoveringen av Stavanger kretsfengsel fortsetter. Det påbygde/ombygde fengslet skal stå klart i 2002.

Regionalisering

I St. meld. nr. 27 (1997-98) ble det foreslått ny organisasjonsstruktur i kriminalomsorgen. Finansieringen skulle skje blant annet ved overføringer av ressurser fra Kriminalomsorgsavdelingen og dagens fengselsdistrikter, ved omprioriteringer samt ved noen midler knyttet til oppfølging av St. meld. nr. 27 (1997-98) Om kriminalomsorgen. Forberedelsene til regionaliseringen preget året, se egen omtale.

Hovedmål

Redusere kriminalitet

1. Gjennomføre de reaksjoner som fastsettes av påtalemyndigheten eller besluttes av domstol straks de er rettskraftige.

- iverksette straffereaksjoner straks de er mottatt og senest innen to måneder, når ikke annet er bestemt
- fullbyrdingen av straffe reaksjoner skal sje uten rømnings, og med færrest mulig svikt eller brudd på vilkår.
- stille varetektsplasser til disposisjon for politiet innen 24 timer

2. Legge forholdene til rette for at lovbryteren skal kunne gjøre egen innsats for selv å motvirke et kriminelt handlingsmønster

- flest mulig domfelte skal tilbys kontaktbetjent og gjennomføre straffereaksjonen I henhold til en framtidspan
- tilby domfelte som har behov for det program eller eksternt behandling/terapi for å motvirke ny kriminalitet
- Benyttefrivillige organisasjoner og medarbeidere der dette er hensiktsmessig for å ivareta behov for kontroll, støtte og oppfølging

Budsjett-innst. S. nr. 4

(1999-2000)

Innstilling fra justiskomiteen om bevilgninger på statsbudsjettet for 2000 vedkommende rammeområde 5, Justis- og politidepartementet

St.prp. nr. 1 (1999-2000)

Noen elementer fra Budsjett-innst. S. nr. 4 (1999-2000) hvor Stortingets Justiskomiteé behandler Regjeringens budsjett for kriminalomsorgen:

Bevilgning

Driftsbudsjettet økes med 8 millioner kroner. Det gis en økning på 3 millioner kroner til vedlikehold mm. ved Tromsø kretsfengsel og 3 mill kroner til nybygg ved Tromsø kretsfengsel. Det totale budsjett for 2000 er dermed på drøyt 1,5 milliarder kroner. Driftsbudsjettet til kriminalomsorg i anstalt øker med ca 2,2 % når det er korrigeret for at 6,4 millioner kroner overføres til Kirke- utdannings- og forskningsdepartementet

(KUF) og at utgifts- og inntektssiden til arbeidsdriften er nedjustert med 2 mill kroner.

Raskere saksbehandling

Det må påsees at det gis fullbyrdesordre straks dommen er rettskraftig. Komiteén mener at dens tidligere påpekning om at soning skal begynne umiddelbart etter rettskraftig dom, ikke er fulgt tilstrekkelig opp: "Den maksimumstid på 2 måneder som Stortinget ga anvisning på, kan ikke tolkes som at 2 måneder ventetid er akseptabelt i de fleste saker. Det forventes at alle ledd i straffesaksjeden bidrar vesentlig for å redusere denne ventetiden, og det bør i neste statsbudsjett fremlegges statistikk både over tidsbruken fra domfellelse til kriminalomsorgen får saken til behand-

ling og ventetid i kriminalomsorgen før soning iverksettes".

Narkotika

Bekjempelse av narkotikaproblemet i anstaltene er en stor utfordring som må samkjøres med individuelt tilpassede behandlingsopplegg. Handlingsplanen Justisdepartementet la frem for en forsterket innsats av kontroll med narkotika, må følges opp.

Europarådet

I forbindelse med at innstillingen fra Europarådet Torturovervåkingsskomité fremlegges, ber komiteén om at en vurdering av bruken av varetekt i sin helhet kommer til politisk behandling i Stortinget i en egen sak så raskt som mulig etter at rapporten er fremlagt.

Innhold og kompetanse

Utviklingen av soningens innhold og en sterkere og annerledes involvering fra de ansattes side, medfører sterkere behov for personalutvikling og etterutdanning.

Tildelingsbrevene for år 2000

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENT

STATSBUDSJETTET 2000 - KAP. 430 KRIMINALOMSORG -
KRIMINALOMSORG I FRIHET - TILDELING AV BEVILGNING

STATSBUDSJETTET 2000 KAP. 430 KRIMINALOMSORG -
KRIMINALOMSORG I ANSTALT - TILDELING AV BEVILGNING

Hvert år sender Justisdepartementet tildelingsbrev med mål, resultatkrav og ressurser til direktørene i fengselsvesenet, kontorsjefene i friomsorgen og direktørene ved KRUS og KITT. Tildelingsbrevene er den administrative oppfølging av signalene fra Regjering og Storting. År 2000 var siste året med flere tildelingsbrev, fra 2001 er det ett felles tildelingsbrev til regionene.

Straffegjennomføringslov og regionalisering

Hovedutfordringen i 2000: oppfølging av kriminalomsorgsmeldingen og da spesielt arbeidet med ny straffegjennomføringslov og regionalisering. Forberedelsene til opprettelsen av seks regioner fra 01.01.2001 vil påvirke de enkelte driftsenheter i ulik grad. De mest berørte blir distriktsadministrasjonene og sentralanstaltene.

Kontaktbetjentordningen og sonings-/framtidspaner

Forutsetningene for god straffegjennomføring, planlegging og programdeltakelse, er at dagliglivet og kontaktbetjentordningen i anstaltene fungerer bra og bygger opp under motivasjons- og læringsprosesser. Arbeidet med kontaktbetjentordningen er en nødvendig og naturlig utvikling av tjenestemannsrollen og vil ofte være grunnlaget for sonings-/framtidspanleggingen. På sikt skal alle fengselsbetjenter være kontaktbetjenter.

Kontaktbetjentordningen skal ikke være basert på frivillighet, men inngå som en naturlig del av profesjonell yrkesutøvelse for fengselsbetjenter.

Den langsiktige målsetningen er at alle innsatte som er motivert for målrettet straffegjennomføring, skal kunne sone etter en individuell plan. Ved gjennomføring av samfunnsstraff i friomsorgen skal det i den grad det er praktisk mulig utarbeides individuelle planer som omfatter de tiltak som skal gjennomføres i løpet av tilsynstiden.

Oppfølging av varetektsinnsatte

Målet er at alle varetektsinnsatte skal tilbys en sysselsetting, uansett om de sitter på restriksjoner eller ikke og at innsatte som ikke er på restriksjoner skal ha samvær med andre innsatte.

Iverksettelse av straffereaksjoner

Straffereaksjonen skal være iverksatt senest 2 måneder etter mottakelse med mindre det er gitt soningsutsettelse eller den dømte har unndratt seg straffen. Friomsorgen skal iverksette tilsynsoppdrag og samfunnstjene-

stedommer snarest mulig og senest to måneder etter mottakelse.

Administrative mål

Videreutvikle kompetansen, gjennomføre medarbeidersamtaler, øke antall kvinnelige ledere og følge opp handlingsplanene i forhold til resultatene fra arbeidsmiljøundersøkelsen. Tilpasning til nytt økonomireglement.

Resultatvurdering

Departementet bemerker

Fengselsvesenet

- det er god kvalitet på kontaktbetjentarbeidet – både opplæring og bruk
- det er systematisk og godt arbeid med å la innsatte sone etter en soningsplan
- det er god utviklingen når det gjelder å aktivisere varetektsinnsatte
- for mange sitter for lenge i politiarrestene før de overføres til fengselsanstalt
- straffereaksjonene iverksettes generelt sett for sent i forhold til målsettingen om innen 2 mndr
- det er noe nedgang i bruk av voldsprogram og samtalegrupper, men tilfredsstillende resultatet
- antall sedelighetsdømte som deltar i sedelighetsprogram er bra
- bruk av rusprogram er tilfredsstillende, ser et utviklingspotensiale i samtalegrupper vedr. rus
- man vil følge kapasitetsutnyttningen pga nedgang i deltakelse i Ny start
- det er tilfredsstillende resultat for kvinneprogrammet PROK
- man er godt fornøyd med økning i bruk av andre programmer

- det er stor variasjon i bruk av medarbeidersamtaler, men totalt sett ikke tilfredsstillende
- det er tilfredsstillende resultat i bruk av kompetansegivende tiltak
- det er positivt at ca hver tredje lederstilling i fengselsvesenet er besatt med en kvinne
- det er positivt at enhetene har fokus på arbeidsmiljø

Friomsorgen

- friomsorgen har gode resultater når det gjelder tid fra mottatt oppdrag til iverksettelse
- friomsorgen har en liten nedgang i antall personer med tilsyn og samfunnstjeneste
- friomsorgens hybelhus i Buskerud og Rogaland har tilfredsstillende resultater
- det er økning i bruk av fremtidspaner generelt, men fylkesvise variasjoner
- resultatene innen programvirksomheten er bra - det er en viss økning i deltakelsen generelt, men nedgang i sedelighetsdømte som deltar i ekstern behandling og tilsynsklienter i Ny start
- prøveordningen med promilleprogram fungerer godt i de fem opprinnelige prøvefylkene, noe tidlig å vurdere de to nye prøvefylkene
- det er reduksjonen i bruk av frivillige medarbeidere, utviklingen skal følges nøye fremover
- fornøyd med at friomsorgen har en økning i antall personundersøkelser hvor det foreslås tilsynsprogram på 19,4%, selv om det bare er en økning på 3,5% i antall dommer med tilsynsprogram

Regionaliseringen av kriminalomsorgen

Kriminalomsorgens første regiondirektører er utnevnt: Bjørn Krogsrud, nordøst, Ellinor Houm, øst, Asbjørn Roald, nord, Eystein Eriksen, sør, Gudmund Idsø, sørvest og Per Sigurd Våge, vest

8

I 2000 forberedte departementet iverksetting en ny etatsstruktur i kriminalomsorgen med 6 regioner som skulle være klar 01.01.2001.

Arbeidet var organisert som et prosjekt.

Det er foretatt en gjennomgang av oppgavefordelingen mellom de tre nivåene i den ny etatsstrukturen. 95 årsverk er flyttet fra departementet, distriktsadministrasjonene i fengselsvesenet og landsfengslene til de seks nye regionadministrasjonene. Det er foretatt nyansettelser, blant annet av seks regiondirektører. Det er etablert regionadministrasjonskontorer i regionene med til sammen 108 stillinger.

Fra 01.01.01 har Kriminalomsorgen en organisasjonsstruktur med tre nivåer:

Sentralt nivå: Justisdepartementet og Fengselsstyret

Sentralt nivå skal være etatsleder for kriminalomsorgen og ivareta følgende funksjoner:

- Utforme policy, hovedmål,

resultatmål, regelverk og retningslinjer for alle fagområder og støttefunksjoner innenfor etaten.

- Utarbeide forslag til St.prp. nr 1 og fordele bevilgede midler til regionene, Kriminalomsorgens utdanningscenter og Kriminalomsorgens IT-tjeneste med resultatkrav og prioriteringer.
- Ha et overordnet tilsyn med den totale virksomhet.
- Behandle klagesaker i avgjørelser fattet på regionalt nivå.

Regionalt nivå: seks regioner

Regionalt nivå's funksjoner:

- Utforme regionale mål, resultatmål og retningslinjer for alle fagområder og støttefunksjoner innenfor regionen i henhold til sentrale føringer.
- Fordele midler til lokale enheter sammen med klare prioriteringer og resultatkrav.
- Sørge for at regionen gjennomfører straffefullbyrding etter de regler, krav og forutsetninger som er satt.
- Sørge for at regionens ressurser nyttes mest mulig effektivt.
- Behandle klagesaker i avgjørelser fattet på lokalt nivå.

- Føre tilsyn med lokale enheter. Regionene følger fylkesgrensene og består av de fengslene og friomsorgskontorene som ligger innenfor regionens grenser.

Regioninndelingen:

Region Øst: Fylkene Oslo og Østfold og med regionadministrasjonen i Oslo. Ledes av regiondirektør Ellinor Houm.

Region Nordøst: Fylkene Akershus, Hedmark og Oppland og med regionadministrasjonen i Lillestrøm. Ledes av regiondirektør Bjørn Krogsrud.

Region Sør: Fylkene Buskerud, Vestfold og Telemark og med regionadministrasjonen i Tønsberg. Ledes av regiondirektør Eystein H. Eriksen.

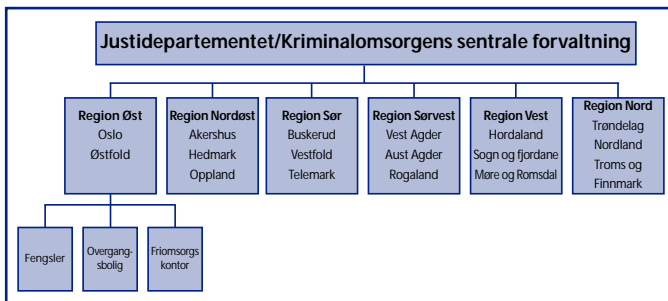
Region Sørvest: Fylkene Aust-Agder, Vest-Agder og Rogaland og med regionadministrasjonen i Sandnes. Ledes av regiondirektør Gudmund Idsø.

Region Vest: fylkene Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal og med regionadministrasjonen i Bergen. Ledes av regiondirektør Per S. Våge.

Region Nord: fylkene Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag, Nordland, Troms og Finnmark og med regionadministrasjonen i Trondheim. Ledes av regiondirektør Asbjørn Roald.

Lokalt nivå

Lokalt nivå består av fengslene og fylkesenhetene i friomsorgen. Det er på dette nivået gjennomføringen av det som er kriminalomsorgens hovedoppgave, straffegjennomføring, skjer i form av samfunnstjeneste/samfunnsstraff, fengselsstraff, tilsyn og personundersøkelser i henhold til gjeldende regler, samt varetekt og sikring. Fengslene har hatt betegnelser som kretsfengsel, hjelpefengsel, landsfengsel og arbeidskoloni. Fra 01.01.2001 får alle betegnelsen fengsel.

Straffegjennomføringsloven

Prosjektgruppen, fra venstre rådgiverne Unni Mette Vårdal og Elin Riise og prosjektleder, underdirektør Sissel Koføed

I år 2000 forberedte departementet en felles lov for kriminalomsorgen. Arbeidet var organisert som et prosjekt.

I mars ble utkast til "Lov om gjennomføring av straff" sendt på høring med høringsfrist 15. juni. Departementet arbeidet så videre med utkastet og 13. oktober ble Ot.prp. nr. 5 (2000-2001) Om lov om gjennomføring av straff, Straffegjennomføringsloven, behandlet i Statsråd og oversendt Stortinget. Der skal den behandles i Justiskomiteén og i Odelstinget våren 2001 før proposisjonen, med eventuelle endringer, gjøres til gjeldende lov.

Loven regulerer gjennomføring av fengselsstraff, strafferettslige særreaksjoner, varetekt og samfunnsstraff. Den legger til rette for en omorganisering av kriminalomsorgen ved at myndighet legges til et regionalt nivå. Forslaget bygger på fengselslovutvalgets innstilling (NOU 1988: 37), friomsorgsutvalgets innstilling (NOU 1993: 32), Stortingsmelding nr. 27 (1997-98) Om kriminalomsorgen og tiltaksplanen mot narkotika som Justisdepartementet la frem for Stortinget i september 1998.

Hovedtrekk ved straffegjennomføringsloven

Lovforslaget har et betydelig høy-

ere reguleringsnivå enn dagens fengselslov av 1958 som nærmest må karakteriseres som en fullmaktslov. I utarbeidningen av forslaget til Straffegjennomføringslov har Justisdepartementet vært spesielt opptatt av et høyt reguleringsnivå på kontrollbestemmelsene og andre bestemmelser som representerer inngrep overfor den enkelte.

De fleste domfelte og innsatte vil få sine saker behandlet av lokalt nivå med klageadgang til region. Dette vil gjelde alle domfelte som er dømt til fengsel i ti år eller mindre og domfelte til samfunnsstraff. Beslutninger i forhold til fengslenes indre liv som iverksettelse av kontrolltiltak, beslutninger om reaksjoner på brudd, bruk av tvangsmidler skal tas på lokalt nivå.

Kompetansen til å fatte de viktigste beslutningene for langtidsdømte med mer enn ti års fengselsstraff og særreaksjonsdømte foreslås lagt til regionalt nivå. Dette innebærer at beslutninger om innsettelse, overføring til behandlingsinstitusjon/sykehus, overføringer mellom gjennomføringsformer, permisjoner, straffavbrudd og prøveløslatelse skal tas av regionalt nivå. Det samme gjelder for saker vedrørende innsatte i avdelinger med særlig høyt sikkerhetsnivå.

Loven gir det enkelte fengsel omfattende myndighet til å treffe avgjørelser i første instans, mens hver region blir klageinstans.

Straffen skal normalt gjennomføres

i fengsel med høyt sikkerhetsnivå. Loven har en oppregning av fengslene gradert etter sikkerhetsnivå. Det er imidlertid foreslått adgang til å gjennomføre straffen utenfor fengsel på visse vilkår. For å signalisere at prøveløslatelsen er en integrert del av straffen, er også perioden som prøveløslatt med vilkår en selvstendig gjennomføringsform.

Nye begreper

Proposisjonen inneholder noen nye begreper: "Lukket fengsel" er erstattet med "fengsel med høyt sikkerhetsnivå", "åpent fengsel" er erstattet med "fengsel med lavere sikkerhetsnivå". De foreslåtte høyrisikoavdelinger betegnes som "avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå". De nye betegnelser signaliserer bedre de reelle forskjellene mellom dagens ulike fengsler. På grunn av sammenligningen av friomsorgen og fengselsvesenet har det vært ønskelig med en fellesbetegnelse på hybelhus og frigangshjem, de kalles "overgangsfengsel". Begreper som "fullbyrdelse" eller "soning" av fengselsstraff betegnes i loven konsekvent som "gjennomføring av fengselsstraff". Begrepet "refselse" erstattet med "reaksjon på brudd". Kriminalomsorgens sentrale forvaltning" er betegnelsen på dagens "Fengselsstyret".

Innsettelse i fengsel

Alle domfelte som er idømt straff på inntil to år skal vurderes for innsettelse i fengsel med lavere sikkerhetsnivå fra første dag. I unntakstilfeller kan dette også skje når det er idømt straff på over to år. Regionalt nivå skal beslutte hvilket fengsel domfelte skal settes inn i. Det er etter lovforslaget ikke anledning til direkte innsettelse i overgangsfengsel (hybelhus eller frigangshjem). Adgangen til gjennomføring av straff i institusjon (fengselsloven § 12) er videreført, med den endring at oppholdet heretter kan skje på ethvert tidspunkt under gjennomføringen, ikke bare mot slutten av fengselsoppholdet.

Fortsetter neste side

Fortsetter ifra forrige side

Samfunnsstraff som ny hovedstraff

Under behandlingen av Stortingsmelding nr 27 (1997-98) Om kriminalomsorgen støttet flertallet i Justiskomiteén departementets ønske om å øke anvendelsen av dagens samfunnsstraffer og å utprøve nye reaksjoner. Flertallet forutsatte at

- det må være sikkerhetsmessig forsvarlig
- det må ikke støte mot den alminnelige rettsoppfatningen
- det straffende elementet må forsterkes og klargjøres
- innholdet må bli tydeligere og sterkere
- vilkår som settes må være tydelige, slik at det ikke kan oppstå tvil om det foreligger brudd
- reaksjonen når den domfelte bryter vilkårene må bli tydeligere og sterkere.

Reguleringsmåten

For å oppnå den skjerpingen av tilsynet som friomsorgsutvalget, departementet og Stortinget la opp til, valgte man å bygge på systemet for samfunnstjenesten som har relativt presis regulering. Domstolen beslutter omfanget av straffen, i form av et timetall og en gjennomføringstid og skal også kunne sette vilkår om at den domfelte i gjennomføringstiden skal overholde bestemmelser om bosted, oppholdssted, arbeid, opplæring, behandling eller forbys samkvem med bestemte personer. Friomsorgen utformer innholdet i timene og bestemmelsene for den enkelte.

Fastsetting og oppfølging av vilkår når domfelte gjennomfører straff ute i samfunnet

Tre hensyn er særlig viktige

- Vilkårene må være tydelige, slik at det ikke kan oppstå tvil om det foreligger brudd.
- Vilkårene må kunne følges opp av kriminalomsorgen.
- Vilkårene må være av en slik art at det virker rimelig å reagere hvis domfelte bryter dem.

Det ble satt som et absolutte krav at domfelte har fast bopel, er sys-selsatt i form av arbeid, opplæring eller andre tiltak og møter i upå-virket tilstand for kriminalomsorgen eller annen offentlig myndighet, person eller organisasjon som kriminalomsorgen anviser.

Ved brudd på vilkårene under gjennomføring utenfor fengsel, skal den domfelte tilbakeføres til fengsel.

Samlingsregjeringen Bondevik gikk av tidlig i år 2000 og regjeringen Stoltenberg, A, tiltrådte.

Hanne Harlem utnevnt til justisminister

Statsråden er 35 år, gift, har tre barn og bor i Oslo. Hun tok juridisk embetseksamen ved Universitetet i Oslo 1990, har vært politisk rådgiver i Barne- og famili-edepartementet, byråd for barn og utdanning i Oslo, dommerfull-mektig i Nord-Troms herredsrett, advokat hos Regjeringsadvokaten, sjefsjurist i Kredittilsynet og advokat og senere ass. direktør i Hydro.

Øvrige politiske ledelse

Øystein Mæland (39), statssekretær, har medisinsk embetseksamen og kommer fra stilling som seksjonsoverlege på klinikk for psykiatri ved Aker sykehus. Fra 1989 – 90 var han fengselslege ved Ullersmo landsfengsel. Mæland var statssekretær for justisministrene Grete Faremo, Anne Holt og Gerd-Liv Valla, dessuten har han vært politisk rådgiver for utenriksminister Thorvald Stoltenberg og olje- og energiminister Arne Øien.

Anne Lise Ryel (41), statssekretær, er jurist og har siden 1994 vært likestillingsombud. Tidligere har hun blant annet vært tilknyttet KRÅD i ett år. Kjetil Mjøsund (32) er politisk rådgiver. Han kommer fra stilling som politibetjent i Narvik.

Ny politisk ledelse

Justisminister Hanne Harlem og statssekretær Øystein Mæland hilser på de ansatte i Kriminalomsorgsavdelingen

Mål og prioriteringer for straffebehandlingen

Den viktigste utfordringen i år 2000 er å redusere saksbehandlingstiden uten at dette går på bekostning av oppklaring og kvalitet.

På de fleste kriminalitetsområder er det viktigere at sakene oppklares og at det reageres raskt enn hvilken reaksjon som velges og lengden på reaksjonen. Hvilken reaksjon som måtte være adekvat, vil variere med de ulike straffbare handlingene og de alminnelige straffutmålingsmomenter: Den bebredelse og den markering av

verdier som ligger i straffereaksjonen må variere med det gode som er angrepet, skadevirkningene av handlingen og omfanget av den straffbare handlingen. Ovenfor aktive tilbakefallskriminelle kan en ikke regne med at straffen i tilsterkkelig grad virker avskrekkende, her må samfunnets behov for beskyttelse ivaretas ved at lovbruterne i en periode forhindres fra å begå ny kriminalitet. I begrepet adekvat reaksjon ligger også et krav om forholdsmessighet, harmoni og konsekvens. Vurderinger etter disse elementer kan føre til modifisering eller justering av straffutmålingen fordi

de både har en side til handlingene (lovbruddstype) og til gjerningsmennene. Aktiv bruk av kortvarig varetektfengsling er av betydning for å oppnå adekvate reaksjoner i vinningssakene. Tas de mest aktive vinningskriminelle raskt ut av sirkulasjon etter etter lovbrudd, reduseres "kvantumsrabbatten" ved straffutmålingen. Fengslingen må følges opp med rask pådømmelse og overføring til soning. Påtalemyndigheten må fortsatt aktivt nytte korvarig varetekt etterfulgt av rask pådømmelse ovenfor vinningsresidivistene.

Prosjekt Hurtigere straffesaksbehandling

Justisdepartementet nedsatte i juni 1999 to arbeidsgrupper til å kartlegge "flaskehals" i straffesakskjeden og kommet med forslag til tiltak som kan føre til forbedringer. Arbeidsgruppen ledet av ass. riksadvokat Hans-Petter Jahre tok for seg perioden fra anmeldelse til påtaleavgjørelse. Arbeidsgruppen ledet av lagmann Jan Martin Flod tok for seg perioden fra påtaleavgjørelse til fullbyrdelse. Forslag forelå sommeren 2000 og kan deles inn i følgende kategorier:

- Instruks og arbeidsrutiner
- Regelendringer
- Kompetansehevede tiltak
- Spørsmål vedrørende ressurser
- Spørsmål i tilknytning til teknisk systemstøtte og elektronisk kommunikasjon og samhandling i straffesakskjeden.

Iverksetting av arbeidsgruppens forslag skjer i forskjellige fora og med noe forskjellig tidsperspektiv og koordineres med andre prosjekter som direkte eller indirekte har betydning for straffesaksbehandling:

- Etablering av Politidirektoratet
- Stortingsmeldingen om politidistriktene
- Vurdering av den høyere påtalemyndighets organisering og arbeidsoppgaver
- Stortingsmeldingen om strukturen på førsteinstansdomstolene
- Stortingsmeldingen om oppfølging av Domstolskommisjonen
- Regionaliseringen av kriminalomsorgen
- Prosjektet om elektronisk samhandling i straffesakskjeden.

Det forslaget som vil få størst betydning for kriminalomsorgssektoren gjelder "Fullbyrding av straffedommer". Gruppen foreslår lovendring som går ut på å overføre kompetanse fra påtalemyndigheten til kriminalomsorgen. Kriminalomsorgen vil få myndighet til å administrere hele arbeidet med fastsettelse av soningsdato, innkalling til soning, behandling av søknader om soningsutsettelse, søknader om § 12-soning m.v. Politiet skal oversende dommene til kriminalomsorgen straks de er rettskraftige.

I løpet av år 2000 var det stor oppmerksomhet rundt bruken av varetekt og forholdene for de varetekt-sinnsatte. Blant annet har det vært oppslag i media om vanskeligheter med å finne plasser for varetekt-sinnsatte og de kostnader dette medfører i transport.

Det har også vært fokus på Europarådets torturforebyggelseskomite som avgav sin rapport i april 2000 etter besøket i Norge i perioden 13. til 23. september i 1999. Komiteen besøkte under sitt opphold både Oslo og Bergen fengsler, men konsentrerte seg i det alt vesentlige om politiet, institusjoner for unge, samt Aker sykehus. Man fant at fengselsanstaltene holdt en god standard med en imponerende bredde i aktiviteter der de fleste innsatte kunne delta. Man anså også at forholdet mellom tilsatt og innsatt var positivt og konstruktivt. Ved tidligere besøk har komiteen kritisert at varetektsfengslede ble sittende lenge i politiarrestene.

Hovedregelen er nå at varetektsinnsatte skal overføres til fengselsanstalt innen 24 timer etter at forhørsretten har avsagt fengslingskjennelse. På bakgrunn av de opplysninger som er innkommet, synes det som om de innsatte med noen unntak overføres innen fristen. Av de som i år 2000 satt over fristen, ble ca. 2/3 overført til fengsel innen to døgn etter at kjennelsen foreligger. Det har imidlertid i løpet av år 2000 vært et økende press på plasser til varetekt, samtidig som restansene av dommer har steget. Dette har medført at det til tider har vært problematisk å finne plasser til varetektsinnsatte. Kriminalomsorgen bruker betydelige ressurser for at ingen skal sitte over fristen i politiarrestene.

Videre har komiteen kritisert at varetektsinnsatte i lengere tid undergis restriksjoner, slik som brev- og besøksforbud. Særlig har man fokusert på faren for isolasjonsskader. For fengselsvesenets del ble retningslinjer for behandling av varetektsinn-

satte gitt i rundskriv Fst 6/97. Komiteen har merket seg at ledelse og tjenestemenn ved Oslo krets-fengsel og Bergen landsfengsel som komiteen besøkte, gjør det som er mulig for å tilby ytterligere aktiviteter for de innsatte som sitter på restriksjoner, men at innsatsen ble begrenset av restriksjonene. Komiteen er fornøyd med de tiltakene som er iverksatt, men anser at det blir for lite tid til den enkelte innsatte.

Forholdet til de innsatte som får problemer under innsettelse har vært prioritert i kriminalomsorgen og vil fortsatt være det fremover. I et brev av 08.06.2000 bad man direktørene å vurdere om det var mulig å omfordele midler slik at tiltakene rettet mot varetekts- og domsinnsatte som soner tungt kunne styrkes. Departementet vurderer tilstanden fortløpende, bl.a. på bakgrunn av regionenes kvartalsrapporter.

Kontaktbetjentordningen

Kontaktbetjentordningen har vært et viktig satsingsområde i kriminalomsorgen i år 2000. Det er et sentralt mål at alle domfelte og varetektsinnsatte skal ha kontaktbetjent og at ordningen skal være en integrert del av fengselsdriften. I år 2000 hadde gjennomsnittlig ca. 70% av alle innsatte i norske fengsler kontaktbetjent. Arbeidet som kontaktbetjent skal utføres i samsvar med de føringer som departementet har gitt i rundskriv G-61/2000. Det er utviklet et kartleggingsskjema for kontaktbetjenter til bruk i arbeid med innsatte; "Kartlegging av ressurser og behov".

De fleste av landets anstalter har dette året gjennomført kontakt-

betjentopplæring i tråd med læremiddelpakken "Kompetanse – kontakt- framtid", som ble utgitt av Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS) i samarbeid med Norsk fjernundervisning. KRUS har i år 2000 laget en introduksjons-video for innsatte, som skal gi innsatte informasjon om kontaktbetjentordningen og motivere dem til samarbeid med kontaktbetjenten. KRUS har også foretatt en pilotundersøkelse av kontaktbetjentordningen, som tyder på at ordningen er blitt positivt mottatt i anstaltene. Det er likevel behov for å styrke arbeidet på en rekke områder, særlig når det gjelder organisering og tilrettelegging av kontaktbetjentarbeidet.

På riktig spor – et introduksjonsopplegg for innsatte om kontaktbetjentordningen utarbeidet av KRUS, Justisdepartementet og Rampelys AS

Framtidsplanlegging er et virkemiddel for å legge til rette for at lovbrøtteren skal kunne gjøre en egen innsats for selv å motvirke et kriminelt handlingsmønster. Hensikten med å tilby framtidsplanlegging er at den domfelte skal sikres en målrettet og strukturert straffegjennomføring utfra den enkeltes individuelle behov.

Det ble i 2000 utarbeidet egne retningslinjer for kriminalomsorgens arbeid med framtidsplanlegging (Rundskriv G – 70/2000). Rundskrivet gjelder både friomsorg og fengselsvesenet for den framtidsplanleggingen det er frivillig for domfelte å delta i.

I rundskrivet er kvaliteten på planprosessen vektlagt. I dette legges det at kvaliteten på det målrettede samarbeidet mellom domfelte, kriminalomsorgen og andre samarbeidspartnere vektlegges framfor et omfattende plandokument.

Programmer

13

Rus i fengsel (RiF) - Mitt valg (Choices)

KRUS har i 2000 jobbet med implementering av det canadiske rusprogrammet OSAPP (offender substance abuse pre-release-program), "RiF" på norsk, og CHOICES (a community correctional brief treatment relapse prevention and manitenance program), "Mitt Valg" på norsk – et program for soning i samfunnet, kortfattet behandling, forebygging av tilbakefall og oppfølging.

Hovedhensikten med programmene er å øke bevisstheten om forholdet mellom rusmisbruk og problemer på ulike livsområder – spesielt kriminalitet – for å kunne motivere til forandring. Dernest å utvikle spesifikke kognitive og atferdsmessige ferdigheter som

gir muligheter til å leve et liv uten rusmisbruk.

Brotts-brytet er et basisprogram som retter seg mot gjengangere. Kommer fra Sverige.

Prok er et program utviklet for straffedømte kvinner i regi av KRUS. Programmet er fortsatt under utvikling ved at manual og leksjoner tilpasses bedre til målgruppen kvinner.

Ny-start er et kognitivt mestlingsprogram, opprinnelig utviklet i Canada. Programmet hadde en reduksjon i deltakelsen med 35% i 2000.

En til en programmet er utviklet i England. Programmet ble etablert i Norge i 1999, og er rettet både

mot fengslene og mot friomsorgen. Programmet kan kombineres med samfunnsstraff. Tiltaket skal evalueres sommeren 2001 før en eventuell utvidelse.

Sinnemestring - et program rettet mot voldskriminalitet.

Sedelighetsprogram er hentet fra Home Office i England.

Samtalegrupper vold/ sedelighet – ATV modellen.

18 fengselstjenestemenn og tilsatte i kriminalomsorg i frihet gjennomgikk spesialopplæringen for gruppeledere etter ATV-modellen – Alternativ til vold, en norsk organisasjon.

Program varighet	Enhet	Antall deltakere	Antall leksjoner
Rus i fengsel	Hamar, Ringerike, Bastøy, Bergen og Ila	75	28 leksjoner, 10 uker
Mitt valg	Kif Akershus og Hordaland	35	12 leksjoner, 3 måneder
Brottsbrytet	Oslo og Larvik	31	14 leksjoner, 7 uker
Prok	Fredrikstad, Oslo	15	12 leksjoner, 8 uker
Ny start	Alle anstalter	136	35 leksjoner, 12 uker
En til en	Trondheim, Kif Skien, Kif Bergen, Kif Gjøvik	36	16 leksjoner, 10 uker
Sinnemestring	Bergen, Åna, Kif Aust- Agder	30	12 leksjoner, 8 uker
Sedelighetprogram	Bergen	22	6 måneder
Samtalegruppe ATV	5 anstalter, 3 Kif-enheter	87	6 – 12 måneder

I tillegg kommer flere samtalegrupper, promilleprogram og ekstern behandling

Promilleprogram

Ved utgangen av år 2000 har prøveordningen med promilleprogram vart i fire og et halvt år. På bakgrunn av gode evalueringsresultater og øvrige positive erfaringer med ordningen, besluttet regjeringen å forlenge prøveord-

ningen ut 2001. I tillegg til de 5 prøvefylkene Rogaland, Østfold, Buskerud, Nordland og Sør-Trøndelag, ble prøveordningen utvidet med 2 nye prøvefylker; Aust-Agder og Nord-Trøndelag. I løpet av 2000 ble det i prøve-

fylkene iverksatt 176 dommer med promilleprogram, et resultat som er svært likt fjorårets. De samlede tallene for hele prøveperioden utgjorde ved utgangen av dette året 726 iverksatte dommer.

Faget i fokus II

14

Justisdepartementet og KRUS arrangerte i 2000 for annet år på rad Faget i fokus konferanse for en samlet kriminalomsorg. Omkring 175 deltakere var 7.-9. juni samlet på KRUS for å markere fag- og kompetanseutviklingen i kriminalomsorgen og rette søkelyset mot hvordan vi kan øke kvaliteten på våre faglige tiltak. Foredragene omhandlet så vel gjengproblematikk som psykiatriens forståelse av innsatte, sist nevnte med påfølgende paneldebatt. Faget i fokus II kunne også by på en rekke workshops og mange faglige diskusjoner. En fagcafé med stands var et nytt og populært tiltak på konferansen og mange enheter stilte med informative bidrag.

Fagkafeen ga fin oversikt over aktiviteten ved enhetene og fungerte ypperlig som kontaktpunkt

Arbeidsgruppe om fagutvikling

Kriminalomsorgsavdelingen har tatt initiativ til å se nærmere på behovet for føringer og retningslinjer for kriminalomsorgens videre utvikling av klientrettede tiltak. Det er avdelingens hensikt å legge opp til en bred diskusjon med tilsatte og organisasjonene om "innholdssiden" i straffegjennomføringen. Målet er øke bevisstheten om faglige valg og metodikk og å sikre god og ensartet kvalitet på de tjenestene vi leverer domfelte i fengsler og friomsorg.

Det finnes etter hvert mye forsk-

ning og systemisert erfaring på hva som synes å ha en god effekt for å motvirke straffbar atferd. Kriminalomsorgen kan ikke forholde seg likegyldig til denne type kunnskap. For å få til en solid og kvalifisert diskusjon har avdelingen etablert en arbeidsgruppe til å utarbeide et grunnlagsdokument for fortsatte diskusjoner i etaten. Arbeidsgruppen skal lage et notat om sentrale prinsipielle føringer og retningslinjer for utviklingen av klientrettede tiltak. Notatet skal ta utgangspunkt i forskning, evaluering, erfaring og relevant teori, og legges frem

innen utgangen av mai neste år. Arbeidsgruppen vil under arbeidet med notatet ta kontakt med ressurspersoner i og utenfor etaten og sette seg inn i hva andre nasjoner har etablert av tilsvarende eller lignende retningslinjer. Arbeidsgruppen består av avdelingsdirektør Kåre E. Leiksett, leder, førstekonsulent Vigdis Endal, rådgiver Rune Fjeld, rådgiver Wilhelm Meek Hansen, underdirektør Stein Nilsen og ass. regi-ondirektør Leif Waage.

Reaksjoner for barn og unge som begår kriminalitet

Justisdepartementet har som prioritert oppgave å etablere mest mulig virkningsfulle reaksjoner på kriminalitet begått av barn og unge. Det ble derfor høsten 2000 nedsatt en gjennomføringsgruppe i Justisdepartementet som skal se på dette.

Gruppen består av representanter fra Domstolavdelingen, Kriminalomsorgsavdelingen

Lovavdelingen, Politiavdelingen (leder) og Sivilavdelingen. Den interne gruppen i Justisdepartementet må sees i sammenheng med en felles arbeidsgruppen med samme arbeidsområde som finnes mellom Barne- og familiedepartementet, Justisdepartementet og Kirke-, utdannings og forskningsdepartementet. Gjennomføringsgruppen skal

utarbeide forslag til hvordan justissektoren kan styrke og videreutvikle innsatsen og oppfølgingen av unge lovbrytere over og under den kriminelle lavalder.

Det er viktig å gjennomgå den eksisterende struktur og de nåværende tiltak overfor barn og unge. Videre kan det være aktuelt å foreslå strukturelle endringer og nye tiltak.

Barn og unge i kriminalomsorgen

Kriminalomsorg i frihet

I løpet av årets ni første måneder etablerte friomsorgen 2361 nye tilsyn. Seks prosent av disse var med personer til og med 17 år, 14 prosent var med personer fra 18 til 20 år. 16 prosent var fra 21 til 24 år.

Kriminalomsorg i anstalt

En tilfeldig dag, 30.09.2000, satt det 2696 personer i norske fengsler.

14 av disse, 0,52 %, var fra 15 til 17 år, 171 personer, 6,3%, var fra 18 til 20 år og 464 personer, 17,2%, var fra 21 til 25 år.

Kriminalitetsutviklingen

Siktede

I nittiårene har det vært en stigning i antallet siktede i alderen 15 til 20 år. For aldersgruppen 15 til 17 år var det 12,9 siktede pr. 1000 innbyggere i 1987. Andelen økte til 20 i 1998.

For ungdom mellom 18 og 20 år steg andelen siktede fra 14,1 til 23,8 pr. 1000 innbyggere. Denne aldersgruppen har høyest andel siktede pr. 1000 i Norge.

Når det gjelder barn under kriminell lavalder var det 1,9 siktede pr. 1000 innbyggere i 1987 mens det var 3,2 i 1998.

15

Likestilling

I 1998 ble det opprettet et sentralt likestillingsutvalg bestående av representanter fra departementet, kriminalomsorg i frihet og kriminalomsorg i anstalt, kriminalomsorgens utdanningscenter og de to største tjenestemannsorganisasjonene.

Utvalget har i løpet av år 2000 besøkt i åtte anstalter, bl.a. Trondheim og Bergen fengsel samt store og små anstalter i østlandsområdet. Man har spesielt vært opptatt av å kartlegge om man har iverksatt eller planlagt iverksatt tiltak innenfor det likestillingspolitiske området. Videre har det vært viktig å kartlegge oppgavefordeling mellom kvinner og menn, opplæring, motivering, fungering, rekruttering, deltakelse i styrer, råd utvalg, osv. De observasjoner utvalget har gjort tyder på at det er store vari-

asjoner i holdningene til og synet på kvinnelige tilsatte i sikkerhetstjenesten (inspektør, fengselsførstebetjent og fengselsbetjent). Ved noen anstalter tenker man ikke kjønn og tar ikke utgangspunkt i det ved tildeling av oppgaver. Kvinner og menn blir behandlet likt og utfører gjennomgående de samme oppgavene. Kvinner som utfører sikkerhetstjeneste blir ikke betraktet som noen sikkerhetsrisiko og de tilsatte følger seg ikke utrygge på jobb dersom kvinnene er i overvekt. Ved andre anstalter er man opptatt av kjønn, noe som

medfører at kvinnelige tilsatt ikke får utføre de samme arbeidsoppgavene som menn. Kvinnene får dermed ikke samme trening i å utføre disse arbeidsoppgavene, noe som underbygger den utrygghet ansatte (både kvinner og menn) mener kvinner i sikkerhetstjenesten representerer.

Utvalget ser det som svært viktig at man i etaten arbeider videre med holdningsarbeid i forhold til synet på kvinner i sikkerhetstjenesten, både hos ledelsen og de tilsatte.

Oversikt over fordelingen på kjønn per stilling 31.12.2000

direktør	9,0 % kvinner
underdirektør	44,0 % kvinner
inspektør	10,7 % kvinner
førstebetjent	12,4 % kvinner
fengselsbetjent	27,6 % kvinner

LUP - lederutviklingsprogrammet i kriminalomsorgen ble avsluttet i januar 2000. Da var det gjennomført ti LUPer, 7 for fengselsvesenet og tre for friomsorgen, de har gått fortløpende siden 1994. Hver LUP er gjennomført på ett år med fire hovedsamlinger hver på tre dager og med gruppevises dagsamlinger mellom.

Direktørene og kontorsjefene, det vil si den nærmeste overordnede til den enkelte deltaker har vært involvert i oppleggene, videre har hver deltaker hatt en egen samtalepartner/veileder - en underdirektør, aspirantleder eller en annen som kjenner kriminalomsorgen godt. Veilederne har bistått med oppfølging, oppmun-

tring og erfaring. LUP-deltakerne utarbeidet og gjennomførte prosjekt for utvikling av egen virksomhet mens de deltok i programmet.

Fengselsinspektørene har en anstalt og lede, derfor har fokus for dem vært innad. Friomsorgen har gjerne et lite kontor å lede, men samarbeider med mange eksterne samarbeidsparter, derfor har fokus for dem vært utad.

Målet med programmet var å utvikle en felles forståelse for kriminalomsorgens og egen anstalts/kontors situasjon og utfordringer i dag, og gi deltakerne

- et felles språk og begrepsap

parat angående ledelse og organisasjon

- grunnlag for utvikling av sin lederrolle / ledelse
- innsikt og trening i kommunikasjon, samarbeid og formidling som forutsetninger for målstyrt og motiverende ledelse
- praktisk trening for egen utførelse av sentrale arbeidsoppgaver knyttet til personalansvaret
- trening i vurdering av utviklingsbehov ved anstalten
- praktisk erfaring i tilrettelegging og gjennomføring av utviklingstiltak i egen avdeling/anstalt/enhet

Nytt fengsel i Østfold

Statsbygg og Justisdepartementet arbeidet i 2000 med planleggingen av nytt fengsel i Østfold. Fengselet planlegges som et fullfaglig fengsel med unntak av ressursavdeling, skal inneholde høyrisikoavdeling, varetekt og domsavdelinger for alle kategorier innsatte, kvinner og menn. På utsiden er det planer om en åpen avdeling. Totalt blir det ca 250 plasser.

Fengselet planlegges med basis i "St meld 27 (1997-98) Om kriminalomsorgen" og "Ot.prp.nr.5 (2000-2001) Om lov om gjennomføring av straff mv. (straffegjennomføringsloven)". Samtidig legges det vekt på at man kommer frem til planløsninger som er fleksible slik at driftsendringer kan gjennomføres ved behov.

Et eksempel på det er at man går bort fra de store verkstedhallene og etablerer mindre og flere enheter. Dette vil gi et større mangfold i alternative aktiviteter. Det er også nytt at skole- og

arbeidsdrift lokaliseres sammen. I dette bygget vil det også bli lokaler for å gjennomføre ulike programmer.

Gjennom året er det utarbeidet romprogram som skal danne grunnlag for de første kostnadsberegningene og videre detaljprosjektering. Det har også pågått en prosess for utvelgelse av egnet tomt til fengselet. Statsbygg la i desember frem en innstilling på

fire tomter. Endelig tomtevalg vil bli tatt i løpet av 2001.

I forbindelse med budsjettprosessen er det fremmet behov for om prosjekteringsmidler på revidert budsjett for 2001 og startbevilgning i budsjettet for 2002.. Ferdigstillelse av fengselet vil avhenge av bevilgningstakten fra bevilgende myndigheter.

Ekspedisjonssjef Erik Lund-Isaksen mottar tomteinnstillingen av avdelingsdirektør Harold Alstad i Statsbygg

Anskaffelse og innføring av lønns- og personalsystem

Prosjektet "Anskaffelse og innføring av lønns- og personalsystem i Kriminalomsorgen" ble iverksatt i 2000 og skal være avsluttet innen utgangen av år 2002. Målet med nytt lønns- og personaldatasytem i kriminalomsorgen er at det skal bidra til mer effektiv lønns- og personaladministrasjon samt legge grunnlag for god ledelses- og styringsinformasjon. Etableringen av 6 nye regionad- ministrasjoner gjør det nødvendig

at det etableres en felles løsning for kriminalomsorgen på dette området.

Om det nye systemet:

- Et lønn og personalsystem som kan integreres med regnskapssystem i henhold til statens økonomireglement.
- En løsning som tar hensyn til og kan lett anvendes i kriminalomsorgens nye organisasjonsstruktur hvor

det må tas hensyn til alle tre nivåer: departementet, regionkontorene og de enkelte anstalter/ friomsorgskontorer

- Et system som gjør det mulig å effektivisere personaladministrasjonen i ytre etat inkludert forbedring av turnus planlegging og registrering.

Evaluering av Tungtsoner-prosjektet

Yngve Hammerlin og Egil Larsen ved Forsknings- og utviklingsavdelingen ved KRUS evaluerte prosjektet

Tungtsoner-prosjektet eller Tverrfaglig Fængselsprosjekt (TFP, etter hvert også kalt MASH - Mangfoldig Aktivitet Som Hjelper) var organisert som et samarbeidsprosjekt mellom Sosial- og helse- departementet, Justisdepartementet og Oslo krets fængsel. Prosjektet ble opp- rettet i 1997, med planlagt opp- start i januar 1998, men kom først i gang i mars 1999. Prosjektet ble avsluttet 31.12.99. Evalueringsrapporten forelå medio april 2000.

Prosjektets målgruppe er beskrevet som "innsatte som i særlig grad soner tungt - isolerer seg fra andre innsatte og ikke synes å kunne ta del i de aktiviteter og gjøremål som innsatte vanligvis gjør." Denne gruppen innsatte har

ofte psykiske problemer og problemer med rusmisbruk.

Prosjektets målsetting var "å bedre denne gruppen innsattes egne evner til å mestre oppholdet i fængslet og derved bedre deres livskvalitet i den tiden de soner, samt øke mulighetene for en vellykket tilbakeføring til samfunnet etter endt soning".

Det ble lagt vesentlig vekt på at det skulle være et tverrfaglig prosjekt, og at brukermedvirkningen i utviklingen av tiltak og konkrete behov ble satt i fokus.

Prosjektet var et dagtilbud til innsatte ved Oslo krets fængsel og kunne ta imot 4-6 innsatte, som var det beregnede daglige behovet i fængselet. Det var tilsatt to faste betjenter. Innholdet var dagligdags samvær rundt samtaler,

praktiske aktiviteter, matlaging og felles måltid en gang pr. uke.

Av ti innsatte informanter beskriver ni seg som misbrukere. Alle isolerer seg eller er isolert og har store problemer med å utholde hverdagen på cella. De er svært fornøyd med at det finnes et tilbud som gjør at de kommer ut av cella og den meget vanskelige livssituasjonen de befinner seg i, og ser TFP som et helt nødvendig "pustehull". De er også svært fornøyd med den måten de blir møtt på av prosjektbetjentene og innholdet i prosjektet.

De enstemmige uttalelsene om positive inntrykk og opplevelser fra alle hold understreker prosjektets vellykkethet. Evalueringsrapporten konkluderer slik: "Med MASH har man erfart at det ikke nødvendigvis er slik at det er de store programmene, som ofte er knyttet mest til de kognitive, som er de beste for alle typer innsatte. For MASH-innsatte var det omsorgsrasjonalitet som ble vesentlig. En individtilpasset og dagsaktuell metode var avgjørende for å lykkes. På grunn av sin håndterlige "enkelhet", med utgangspunkt i fængselsbetjentenes og verksbetjentenes kompetanse, vil vi anbefale prosjektet også for andre lukkede anstalter."

Innføring av nytt økonomisystem

Økonomisystemet Agresso ble innført i kriminalomsorgen 1. januar 2001. Agresso leveres av Skattedirektoratet og benyttes i mange andre offentlige virksomheter. Alle regioner og driftsenheter i kriminalomsorgen har tilgang til økonomisystemet.

I mars 2000 ble prosjektet "innføring av Agresso i kriminalomsorgen" opprettet. Selve innføringen ble gjennomført ved at det ble etablert regionale prosjekter som

hadde nær kommunikasjon med det sentrale prosjektet.

Økonomisystemet overføres fra det sentrale prosjektet til linjeorganisasjonen i mars 2001.

Det er gjennomført et omfattende opplæringsopplegg i 2000 og 2001 der over 200 tilsatte har vært på kurs i økonomireglementet og bruk av økonomisystemet. Prosjektarbeidet og opplæringen ble gjennomført samtidig som regnskapet ble ført og avsluttet i

eksisterende systemer.

Agresso er et fleksibelt og brukervennlig system som gjør det mulig å hente ut styringsinformasjon på alle nivåer i kriminalomsorgen. Alle brukerne vil få direkte tilgang til oppdaterte regnskaps tall og lønnsdata. I tillegg vil rutiner knyttet til for eksempel betalingsformidling bli vesentlig enklere enn tidligere.

18

Sandaker Hybelhus

Ved begynnelsen av år 2000 gjenåpnet Sandaker hybelhus i Oslo som et soningsalternativ med særlig kompetanse på rus og bruk av etatens virkemidler i forhold til rusmisbrukere.

I forbindelse med arbeidet med kriminalomsorgsmeldingen ble det fastlagt at friomsorgens hybelhus skal bli egne driftsenheter i den ny regionstrukturen. Hovedtanken var at hybelhusene skulle representere et element i en soningskjede fra fengsel til samfunnsreaksjon. Hensikten med prosjektet Sandaker var å vinne erfaringer parallelt med arbeidet med å utforme hybelhusenes plattform i den nye kriminalomsorgsstrukturen. Prosjektet gir mulighet til å knytte sammen konkrete erfaringer fra det faglige arbeidet som foregår på fengselsiden med det faglige arbeidet og kompetansen i friomsorgen.

Prosjektet og Sandaker hybelhus ligger administrativt under KIF Oslo Øst. Prosjektdriften forutsetter imidlertid en forsterkning av

bemanningen. Dette skjer ved at Oslo kretsfengsel låner ut 4 årsverk til prosjektet. I Oslo-området er det mangel på utslusingsplasser. Det er særlig i forhold til straffedømte rusmisbrukere at soningskjeden har svakheter. Dette slår bl.a ut i at Stifinnern i Oslo kr f ikke får fullført strukturen som er planlagt rundt den enkeltes utslusing gjennom ulike faser. Også mange av de sikringsdømte har alvorlige rusproblemer knyttet til sin kriminalitet.

Det betyr at f.eks. Oslo kretsfengsel, Ullersmo, Bastøy og Ila vil representere viktige klientkilder for Sandaker. Prosjektet betyr at Sandaker hybelhus ikke vil fungere som et tilbud for innsatte og sikringsdømte uten rusproblemer, tradisjonelle friomsorgsklienter med en samfunnsreaksjon eller prøveløslatte på samme måte som tidligere.

Inngangen er via terrassen på bakkenivå. Prosjektleder Kim Ekhaugen som bestyrte hybelhuset og kontorsjef Lisbeth Jensen Kif Oslo øst med en del av personalgruppen som dels kommer fra friomsorgen, dels fra fengselsvesenet og dels fra politiet.

Kriminalomsorgens internasjonale fengselssamarbeid omfatter i dag fem fengsler i Latvia (Nord-Balt Prison Project) og sju fengsler i Russland (Twin Prison Project) med i alt 14000 fanger. To nye fengsler er kommet med i prosjektet – Varetektsfengsel 2 i Apatiti og Colony 20 i Zelenoborskij – begge i Murmansk. Fengselssamarbeidet bygger på en faddervirksomhet der ni norske fengsler er involvert og gjør en stor innsats. Prosjektene koordineres av Europarådet og Justisdepartementet, men finansieres i all hovedsak av Utenriksdepartementet gjennom Regjeringens samarbeidsprogram med Sentral- og Øst-Europa.

Siden 1994 har kriminalomsorg i frihet – Oslo Sentrum- under ledelse av kontorsjef Anne Marit Thorsrud og i regi av Nord-Balt Prison Project, bygget opp et friomsorgsprosjekt i Vilnius, Litauen. Fra 1. januar 2001 overtar kanadierne prosjektet da dette vil inngå i en total omorganisering av den litauiske kriminalomsorg. Både fra sjefen for det litauiske fengselsvesen, Jonas BlazeVICIUS, og fra hans kanadiske kollega, Lucie McClung, har Anne Marit Thorsrud og Justisdepartementet fått gode tilbakemeldinger om prosjektet som skal videreføres og utbygges innen en helhetlig kriminalomsorg i Litauen.

Tuberkulose

Elleve statsministre under ledelse av Jens Stoltenberg tok initiativ til prosjektet "Aksjonsgruppe for smittevern i Østersjøregionen" i april 2000. Prosjektet har en økonomisk ramme på 600 millioner kroner over tre år. Følgende land er med: Nord-Vest Russland, Tyskland, Polen, de

Kontorsjef Anne Marit Thorsrud, i midten i første rekke, har for siste gang samlet sine litauiske prosjektmedarbeidere i i Norge. Nå overtar canadierne.

baltiske og skandinaviske land. Prosjektet har fem programområder hvorav ett er fengslene. I de russiske fengslene har 100 000 fanger tuberkulose, i de baltiske noe mindre. Prosjektledelsen i Sosial- og helsedepartementet har vist stor interesse for tuberkulosearbeidet i fadderfengslet Olaine i Latvia og Colony 18 i Murmansk som modell for andre fengsler.

Arbeidsdriften

– hjelp til selvhjelp

Etter prinsippet hjelp til selvhjelp har Grivas fengsel i Daugavpils, Latvia, sammen med Trondheim krets fengsel bygget opp en snekkerbedrift for salg av enkle møbler til utlandet. Virksomheten aktiviserer 100 innsatte. Flere fengsler både i Russland og Latvia er med bistand fra norske fadderfengsler kommet i gang med produksjon av paller til fiskeindustrien i Norge.

Sport og idrett

Sportstilbud er fullt utbygd i tre fengsler og et fjerde er på gang i Latvia. I Russland er ett ferdig og det andre i arbeid. I sportshallene aktiviseres ca. 100 innsatte pr dag og det er et meget populært tiltak. Idrettskonsulenten i Trondheim krets fengsel har vært sentral i dette arbeidet. Tjenestemennenes bedrifts-idrettslag på Ila finansierte reisen fra Valmiera til Norge for tju latviske kollegaer for å spille "landskamp" i fotball.

Transporter

Fra 1995 til utgangen av år 2000 har underverksmester Jan Olav Hurvenes fra Arendal fengsel kjørt 32 trailerlass med fengselsvesenets bil til Latvia uten uhell. I 2000 fraktet et russisk firma 16 trailerlass til Russland. Innholdet av disse trailerlassene er nær sagt alt som trengs for å få til en noenlunde standard i fengslene for å ta hånd om mennesker. Det er over-skuddsmateriell fra Forsvaret, Sivilforsvaret, Røde Kors, departementer, skoler, sponsorgaver fra firmaer, foreninger og enkeltpersoner. Utstyret er med på å skape samarbeid og nærhet mellom fadderfengslene i arbeidet om fangenes situasjon.

Underverksmester Jan Olav Hurvenes, Arendal fengsel, kan se tilbake på 32 transporter til Latvia. Generaldirektør Vítols Zahars hedret Hurvenes med ordenen "Justice for everyone".

Studiereiser

styrker vennskapsbånd

Det er prosjektets erfaring at studiereiser er den beste form for læring og mellommenneskelig kontakt. Under studiereisene lages også de såkalte intensjonsavtalene med forslag til konkrete arbeidsoppgaver som skal fullføres i løpet av året. Fadderfengslenes ledere undertegner avtalene som blir et viktig styringsdokument. I tiden 26 – 30 juni 2000 var sjefen for det russiske fengselsvesen, generaldirektør Vladimir Jalumin, leder av en russisk delegasjon til Norge. Fra Europarådet deltok Ilina Taneva, prosjektleder for Twin Prison Project. Den andre delegasjonen til Norge ble ledet av Sergey Takalenko, direktør i Justisdepartementet. Tema for besøket var helsetjenesten i fengslene. To norske delegasjoner har besøkt Russland i løpet av året.

Nord-Balt Prison Project og Twin Prison Project har fått sitt positive omdømme ute i Europa fordi prosjektene etablerer et godt samarbeid gjennom faddervirksomheten på grunnplanet i fengslene og sentralt både administrativt og politisk. Fadderfengselsordningen som er basis for fengselssamarbeidet er blitt modell for liknende virksomhet i en rekke andre land. Virksomheten bidrar til å styrke en demokratisk styreform og fremmer respekt for grunnleggende menneskerettigheter. Ansatte i norske fengsler har via fengselssamarbeidet med andre land fått en ny dimensjon på arbeidet.

1/2000 fra Riksadvokaten:

Mål og prioritering for straffesaksbehandlingen – år 2000

G – 23/00 Samfunnstjeneste – retningslinjer for kriminalomsorg i frihet

Av endringer fra det gamle rundskrivet G 109/91 kan nevnes:

- Innskjerpelse både i forhold til hurtig iverksettelse og tiltak som skal følges hvis den domfelte ikke møter.
- Gjennomføringstiden begynner først å løpe når domfelte møter til tjeneste første gang.
- Dersom friomsorgen finner det nødvendig å forlenge gjennomføringstiden, kan dette gjøres med inntil 6 måneder.
- Dersom det er satt en gjennomføringstid som er lengre enn den subsidiære fengselsstraffen, kan friomsorgen redusere gjennomføringstiden slik at den tilsvarer lengden av den subsidiære fengselsstraffen, men bare med klientens samtakke og i de tilfelle hvor uke timetallet blir svært lavt.
- Ansvaret for reiseutgifter ligger fortsatt primært på domfelte, men dersom domfelte ikke har egne midler, skal de dekkes av friomsorgen.

G – 42/2000 Adresser Kriminalomsorgen år 2000

G-46/2000 Etterlysning med navn og bilde i mediene av rømte doms- eller sikringsinnatte

(Et rundskriv til politimestrene og

KRIPOS)

- politiet bes vie større oppmerksomhet mot rømte innsatte
- politiet bes vurdere mer omfattende bruk av etterlysning med navn og bilde i mediene, vurderingsretningslinjer er presisert i rundskrivet

G- 61/2000 Retningslinjer for kontaktbetjentarbeidet

- en revidering og erstatning av rundskriv G-21/1999 om samme tema

G-66/2000 Promilleprogram – forlengelse og utvidelse av prøveordning

- forlengelse til 31.12.2001, utvidelse med to fylker: Aust-Agder og Nord-Trøndelag

G-70/2000 Retningslinjer for kriminalomsorgens arbeid med framtidsplasslegging

- felles retningslinjer for friomsorgen og fengselsvesenet for den framtidsplassleggingen det er frivillig for den domfelte å delta i; nytt.

I-11/2000 Kriminalomsorgens og sosialtjenestens ansvar for sosiale tjenester og økonomisk stønad til innsatte i fengselsvesenets anstalter mv

- Felles rundskriv fra Sosial- og helsedepartementet og Justisdepartementet som søker å løse problemene i skjæringspunktet mellom kriminalomsorgens og sosialtjenestens ansvar

G – 83/2000 Nye bestemmelser om avlevering og deponering av elektronisk arkivmateriale

G – 111/2000 Om journalføring og registrering i KOMPIS KIS

G – 117/2000 Ny etatsstruktur i kriminalomsorgen

- Om den nye etatsstruktur i kriminalomsorgen som iverksettes 1.01.2001. Da får kriminalomsorgen en organisasjonsstruktur på tre nivåer: Sentralt, regionalt og lokalt.

Fst 1/00 Regler for metadonassistert rehabilitering av rusmiddelmissbrukere i fengselsvesenet

Fst 2/00 Regler for godtgjøring til innsatte og godtgjøringens størrelse.

- Ordinær sats = kr 44,-, tillegg for særlig viktig arbeid = inntil kr 20,-

Fst 3/00 utenlandske borgere i norske fengsler

Fst 4/00 Overføring til straffullbyrdelse i medhold av Fengselsloven § 12 – meldinger til Fengselsstyret

Fst 6/00 Nye innsetningsregler for Bastøy landsfengsel

Fst 7/00 Overgangsordning frem mot ikrafttredelse av den nye straffegjennomføringsloven

Kriminalomsorgens IT-tjeneste, KITT

Kriminalomsorgens IT-tjeneste KITT, forestår utvikling og innføring av IT-løsninger i kriminalomsorgen. KITT ivaretar også brukerstøtte og drifts- og vedlikeholdsoppgaver.

Kompis kif

Kompis kif systemet og tilhørende database er blitt sentralisert i Kitt Horten slik at hele kriminalomsorgen har fått tilgang til felles database og departementet har fått tilgang til den samme database for uttak av de nødvendige statistikker fra friomsorgen i

samtlige fylker.

Videre har departementet fått tilgang til en funksjon for søk på person slik at det er mulig å se om en person er under tilsyn og hvor tilsynet føres. Det opprinnelige Kompis kif prosjektet er nå avsluttet, men arbeidet med å ivareta den videre utvikling av fag-systemene vil bli ivarettatt av en ny prosjektorganisasjon og reorganisert systemutviklingsgruppe.

Økonomiprojektet

Det er innført nytt regnskapssystem

(Agresso) og ny teknisk plattform med terminal-servere som er plassert i Horten

Annet

I løpet av 2000 ble nettverkene for KIA og KIF slått sammen, slik at etatene kan kommunisere med hverandre via e-post. KITT har fått ny konsesjon fra Datatilsynet og kan nå åpne sine nettverk. Den tekniske sikkerheten er bygd opp med brannmurer, slik at kriminalomsorgen nå er klar til å kople seg til samarbeidspartnere.

Rekruttering og grunnutdanning

I juni 1999 var det lyst ut aspirantplasser ved Fengselskolen med skolestart 1. januar 2000.

Det ble tatt opp 96 aspiranter som startet sitt praksisår. Fra praksisåret ble 92 aspiranter tatt opp til teoriåret med start 1. januar 2000.

Nye aspirantplasser ble lyst ut i juni 2000. Det kom inn 607 søknader, og av disse ble 150 aspiranter tatt opp til praksisåret 2001.

I 2000 var det totalt 226 aspiranter under utdanning, fordelt med 92 i praksisåret og 134 i teoriåret.

Det ble uteksaminert 129 fengselsbetjenter, 77 menn og 52 kvinner i 2000. I tillegg kommer 4 aspiranter som manglet fysisk test og 1 aspirant var sykemeldt.

Undervisningen i 2000 har vekslet mellom problembasert læring og tradisjonell læring.

I verksdriften har 58 tilsatte gjennomført etatsoplæringen.

Flerkulturelle innsatte

KRUS har i samarbeid med Åna fengsel jobbet med temaet "Flerkulturelle innsatte". Et viktig moment i rapporten, utarbeidet av fengselsbetjentene Kornel, Liland og Nordahl ved Åna fengsel, er behovet for å bygge opp en informasjonsdatabase med oversikt over ulike kulturer og informasjon til innsatte.

"På riktig spor"

– et introduksjonsopplegg om kontaktbetjentordningen – utarbeidet for innsatte i norske fengsler.

En av målsettingene med opplegget er å motivere innsatte til et mer målrettet arbeid i forhold til soningstiden og en ny framtid etter løslatelsen. Filmen handler om samarbeidet mellom kontaktbetjent og innsatt. Den tar opp aktuelle tema som det kan være nyttig at den innsatte og dennes kontaktbetjent diskuterer, og på den måten legger grunnlaget for et godt og konstruktivt samarbeid.

Opplegget består av følgende komponenter:

- Videofilm som den innsatte skal se og drøfte sammen med sin

kontaktbetjent.

- En folder som gir innsatte stikkordsmessig informasjon, og som skal motivere til aktiv dialog og deltakelse.
- Håndbok som inneholder forslag til praktisk bruk av introduksjonsopplegget. Boka gir også henvisninger til fagstoff i grunnboka "Fengselsbetjent; kompetanse – kontakt – framtid".

Opplegget er laget av KRUS og Norsk Fjernundervisning i samarbeid med Justisdepartementet og Rampelys A/S.

Evaluering av ATV-gruppene

Evaluering av spesialopplæring ved KRUS

Samtalegrupper for volds- eller sedelighetsdømte er ett av de prioriterte områdene for systematisk arbeid med domfelte innen kriminalomsorgen.

Dette førte til utviklingen av et opplæringsprogram i regi av Kriminalomsorgens Utdanningssenter (KRUS).

Målsettingen med samtalegruppene er å lage en situasjon (strukturert) der mennesker sitter sammen og snakker om vold (eventuell om seksuell vold/overgrep). Samtalegrupper som virker etter sin hensikt, vil kunne oppnå følgende effekter:

- Følelseslette gjennom å dele vanskelige erfaringer.
- Reduksjon av skam gjennom å bli møtt med lydhørhet og forståelse, samt gjennom å oppleve at andre har tilsvarende erfaringer.
- Tydeliggjøring og bearbeiding av egne holdninger gjennom å måtte argumentere for seg.
- Tydeliggjøring og bearbeiding av egne holdninger ved å lytte til andres erfaringer.
- Ny forståelse gjennom at man setter erfaringer i sammenheng med hverandre eller ser en sak fra nye vinkler.

Målgruppen for opplæringsprogrammet er ansatte i kriminalomsorgen som driver grupper med volds- eller sedelighetsdømte. Psykologene Per Isdal fra Alternativ til Vold (ATV) og psykolog Per Nørbeck var faglige tilretteleggere og underviste det første kullet med 18 undervisningsdager

spredt over tre todagers-samlinger i halvannet år.

Opplæringen ble evaluert av klinisk psykolog Jan Ketil Arnulf høsten 2000. Han hevder at ansatte som har gjennomgått spesialopplæringen, er mer enn alminnelig fornøyd. Dette gjelder også deltagere som var skeptiske ved starten, eller som ikke hadde meldt seg på av spesiell interesse for temaet eller fagmiljøet. Ingen deltagere i opplæringen har sluttet underveis eller hatt ankepunkter mot opplæringsformen eller arbeidsmetoden.

Opplæringen oppgis å ha gitt stort praktisk utbytte for samtalegruppene, som ser ut til å fungere i tråd med målsettingene. Alle gruppelederne som ble spurt, oppga at dette arbeidet er stimulerende, og at opplæringen og gruppene vil gjøre det mer sannsynlig at de fortsetter i sin nåværende jobb.

De fleste har også opplevd at opplæringen har gitt dem en mer interessant arbeidshverdag, og positive virkninger på andre sider ved sin yrkesrolle. Ingen har opplevd noen betydelige konflikter med sin yrkesrolle ellers. Det har heller ikke vært registrert noen uforutsette situasjoner som har kunnet være farlige eller belastende for de involverte parter.

Arnulf peker på at flere forhold begeistrer deltakerne:

- Sterk vektlegging av praksis ved at samtalegrupper og opplæring pågår parallelt.
- Det faglige innholdet er meget godt. Vektleggingen av egenprosess sikrer at opplæringen tar utgangspunkt i ansattes egen situasjon. Egenprosessen virker i tillegg vitaliserende gjennom å tematisere deltagerens egne forhold til vold, angst, makt og avmakt.
- Opplæringen og den tilhørende veiledningen må tenkes å ha et sterkt innslag av kollegaveiledning og støttegruppe i forhold til problemstillinger som allerede eksisterer i tjenestemennenes arbeidshverdag.

Fengselsvesenet Nyinnsettelse

Antall nyinnsettelse har holdt seg relativt stabilt de siste årene. I 2000 ble det foretatt 10 943 og 10 956 i 1998. nyinnsettelse mot 11 165 i 1999

Fengselsdøgn

Samtlige sonings- og varetektsdøgn representerer fengslens produktivitet

1997		1998		1999		2000	
i anstalt	utenfor	i anstalt	utenfor	i anstalt	utenfor	i anstalt	utenfor
877 673	52 334	849 304	53 050	877 949	41 193	895 031	48 293
	930 007		902 354		919 142		943 324

22

Kapasitetsutnyttelse

Fengselsplassutnyttelse

01.01. - 31.12.2000

Ordinær kapasitet, aktuell kapasitet og kapasitetsutnyttelse

Ordinær kapasitet	Aktuell kapasitet hele 2000	Andel tilgjengelige plasser	Gj.snitt antall i anstalt	Kapasitetsutnyttelse	
				(AK)	(OK)
2923	2 701	92 %	2 446	90,5 %	83,7 %

Dommer som venter

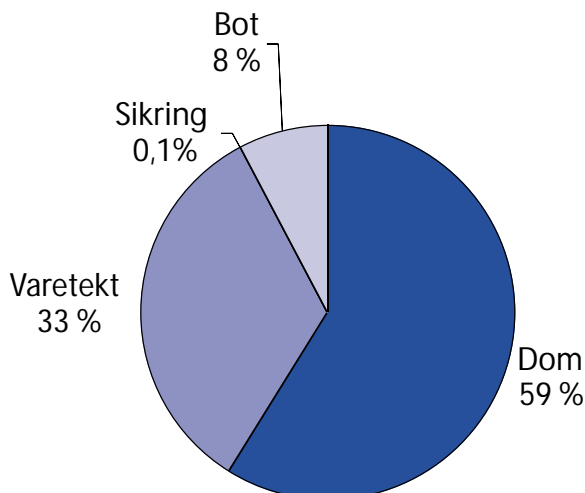
31.12. 1999	01.04.2000	30.08.2000	31.12.2000
707	1131	1358	1588

Utover i 1999 begynte det å bygge seg opp en viss ventetid før innsettelse i fengsel. I år 2000 ble arbeidet intensivert for å redusere utviklingen av en eventuell soningskø. Etter august 2000 har kapasitetsutnyttelsen ligget på ca 95% noe som er svært høyt

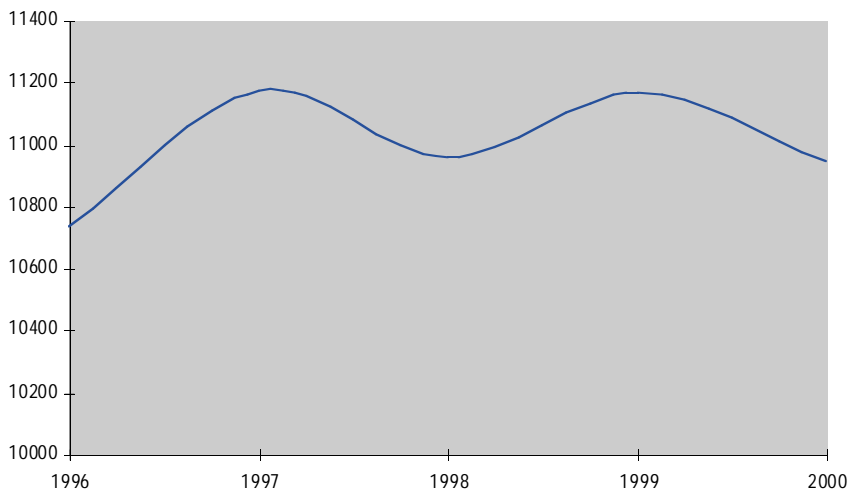
tatt i betraktning at man hele tiden også skal kunne stille plasser til disposisjon når politiet har behov for varetektsplasser. Fordi del av Oslo kretsfengsel og hele Stavanger kretsfengsel var stengt pga ombygging/brannsikring hadde etaten 164 lukkede feng-

selsplasser som ikke kunne benyttes. Den individuell vurdering av de insatte før en eventuell prøveløslatelse i tråd med Rundskriv 4/99 har også medført økt behov for fengselsplasser.

Innsattekategori

Antall nyinnsettelse 1996 - 2000

Innsatte 30.09.2000

Alder/kjønn

	15-17 år	18-20 år	21 - 24 år	25-30 år	31-40 år	41-50 år	51-60 år	Over 60
kvinner								
150	0	7	22	28	54	30	8	1
Andel	0 %	5 %	15 %	19 %	36 %	20 %	5 %	1 %
menn								
2546	14	164	442	515	856	373	148	34
Andel	1 %	6 %	17 %	20 %	34 %	15 %	6 %	1 %
k & m								
2696	14	171	464	543	910	403	156	35
Andel	0,5 %	4,8 %	17,6 %	22,2 %	32,9 %	15,6 %	4,7 %	1,7 %

Forbrytelseskategorier

Av alle domfelte var

- 24% dømt for seksualforbrytelser*
*Incest, voldtekt & andre sedelighet
- 29% narkotikarelaterte forhold
- 23% for drap, ran og vold mv.

Statsborgerskap

- 87% var norske statsborgere
- 94% hadde norsk eller annet europeiske statsborgerskap

Domslengde

- Ca. 60% sonet en dom på mindre enn 1 år
- 4% hadde en dom på over 11 år

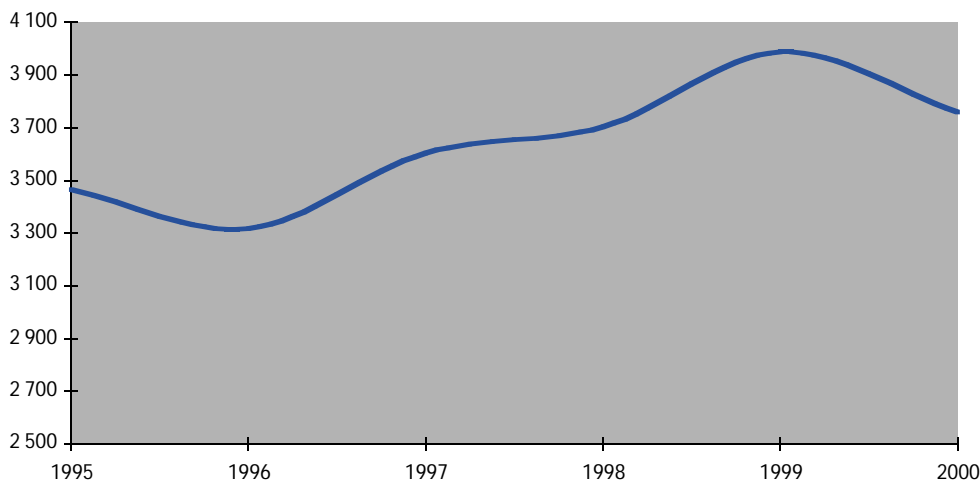
Varetekt

- Det ble foretatt 3766 nye varetekt-innsattelse i 2000 mot 3987 i 1999
- Det gjennomsnittlig sittedid i 2000 var 58 dager mot 57 i 1999

Varetekt omfang - utvikling

	1995	1996	1997	1998	1999	2000
VT som andel av alle innsatte	20 %	22 %	23 %	24 %	24 %	23 %
VT som andel av alle nyinns.			32%	34%	37 %	34 %
Innsattdøgn varetekt	190 831	213 630	216 332	214 809	227 878	217 905
Gj.snitt. varetektsinnsatte	524	587	594	590	626	597
Gj.snitt sittedid i dager VT	55	64	60	58	57	58
Nyinnsettelse VT	3 465	3 317	3 605	3 703	3 987	3 759

Nyinnsettelse i varetekt 1995 - 2000

Rømninger

Det har vært tre rømningstilfeller med i alt 3 innsatte i 2000. Rømningene har vært ved Åna,

Haugesund og Vadsø fengsler. Det har neppe vært lavere rømningstall tidligere år.

Kriminalomsorg i frihet Tilsyn, samfunnstjeneste og personundersøkelser

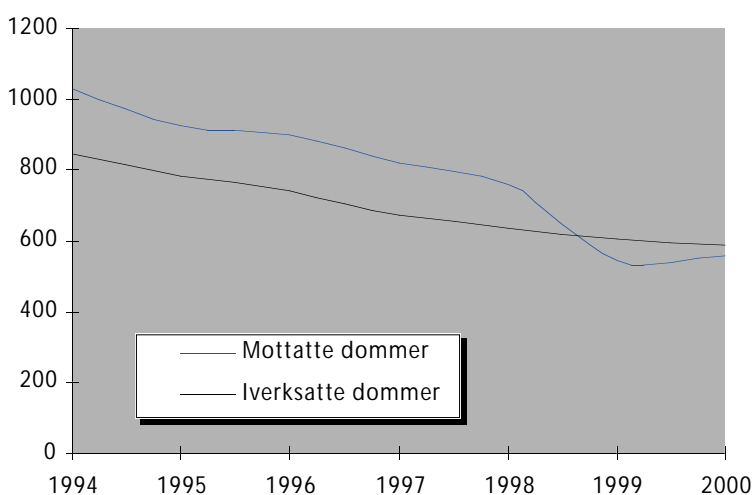
Total antall under tilsyn og samfunnstjeneste i løpet av et år har økt med 33% fra 1995 da tallet var 3958 til 5256 i 2000

- Til enhver tid hadde friomsorgen 2 202 tilsynsoppdrag i 2000 mot 2 195 i 1999
- Staten iverksatt 2 531 nye tilsyn og 589 nye samfunnstjenestedommer i 2000.

Tilsvarende tall for 1999 var 2 385 og 604.

- Antall samfunnstjenestedommer mottatt av friomsorgen i 2000 var 557. Antall har gått stadig nedover siden 1994 da tallet var 1026

Mottatte og iverksatte samfunnstjenestedommer

Det ble utferdiget 1 866 personundersøkelser i 2000 mot 1 892 i 1999

90% av de som sto under tilsyn var menn og 35% var under 25 år

I 2000 ble 85% av alle nye oppdrag iverksatt innen to måneder og 94% innen 3 måneder etter at oppdraget er mottatt.

Økonomiske resultater for kriminalomsorgen i 2000

KAP. 430 Kriminalomsorg (jf. kap. 3430)

Post 01 Driftsutgifter

Sum bevilgning	1 341 152 000
Regnskap	1 395 403 916
Merutgift	54 251 916
Refusjoner med mer	76 096 532
Total mindreutgift	21 844 616

Mindreutgiften skyldes i hovedsak merinntekter fra salg av eiendommer i kriminalomsorgen i 2000. Deler av mindreutgiften skyldes også at etterbetaling for det lokale lønnsoppgjøret pr 01.09.00 først kommer til utbetaling i år 2001. For øvrig har Kriminalomsorgen hatt et forbruk som samsvarer godt med disponibel bevilgning.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Sum bevilgning	37 448 000
Regnskap	38 154 348
Merutgift	706 348

Merforbruket skyldes at produksjonen på slutten av året har vært høy og at enkelte enheter har utestående fordringer knyttet til denne produksjonen. Det blir derfor et avvik mellom utgifter og inntekter fra arbeidsdriften. Det vises for øvrig til forklaringer på kap 3430 post 02 Arbeidsdriftens inntekter.

Post 30 Nybygg- Tromsø kretsfengsel, kan overføres

Sum bevilgning	3 000 000
Regnskap	2 452 632
Mindreutgift	547 368

Departementet samarbeider med Statsbygg om prosjektet, som videreføres i 2001. Prosjektet følger normal fremdrift.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold - kan overføres

Sum bevilgning	83 476 978
Regnskap	67 456 179
Mindreutgift	16 020 821

Mindreforbruket skyldes blant annet problemer med kontrahering av entreprenør for et prosjekt. Et større prosjekt ble på det nærmeste ferdigstilt i 2000, men sluttoppgjøret først vil komme til utbetaling i 2001. Det gjenstår for øvrig noen etterarbeider i det samme prosjektet.

Post 70 Tilskudd

Sum bevilgning	4 352 000
Regnskap	4 351 933
Mindreutgift	67

Post 71 Tilskudd til Frelsesarmeens institusjon Elevator

Sum bevilgning	3 275 000
Regnskap 2000	3 275 000
	0

Post 72 Tilskudd til Foreningen for Fangers Pårørende

Sum bevilgning	437 000
Regnskap	437 000
	0

KAP. 3430 Kriminalomsorg (jf. kap. 430)

Post 02 Arbeidsdriftens inntekter

Sum bevilgning	37 291 000
Regnskap	35 174 705
Mindreinntekt	2 116 295

Mindreinntekten skyldes blant annet at to store enheter hadde utestående fordringer på ca 1,6 mill da regnskapet ble avsluttet. Inntektene blir derfor bokført i 2001.

Post 03 Andre inntekter

Sum bevilgning	21 759 000
Regnskap	40 748 972
Total merinntekt	18 989 972

26

Merinntektene skyldes flere salg og høyere inntekter fra boligsalg enn budsjettert. Grunnlag for budsjettering av posten er takst på bolig/eiendom.

KAP. 432 Kriminalomsorgens utdanningscenter (jf. kap. 3432)

Post 01 Lønn og godtgjørelser

Sum bevilgning	80 742 000
Regnskap	82 076 462
Merutgift	1 334 462
Sum fullmakter	1 362 651
Total mindreutgift	28 189

Forbruket samsvarer godt med disponibel bevilgning på post 01.

KAP. 3432 Kriminalomsorgens utdanningscenter (jf. kap. 432)

Post 03 Andre inntekter

Sum bevilgning	476 000
Regnskap	754 461
Total merinntekt	278 461

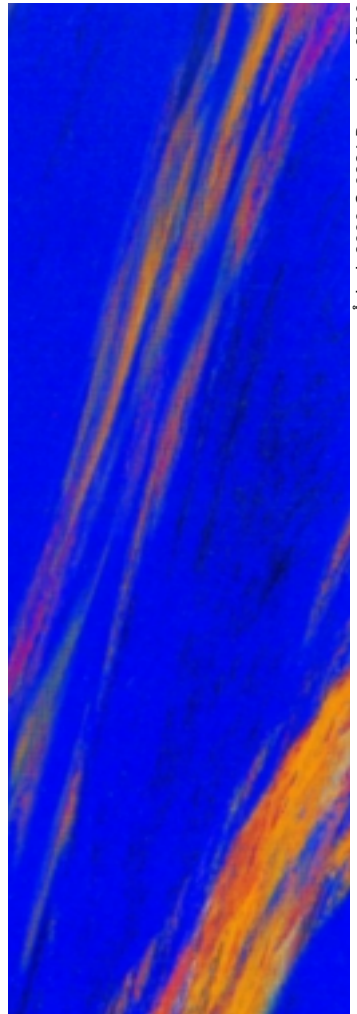
Merinntekten skyldes at KRUS har hatt større inntekter fra salg av skolebøker til aspiranter enn forventet.

Frivillige organisasjoner - post 70

I 2000 fordelte kriminalomsorgen totalt kr. 4 411 018,- til 20 forskjellige organisasjoner over kap 430 post 70. Totalt mottok departementet 22 søknader. Ved vurdering av søknadene ble det lagt vekt på de politiske føringer som fremgår av St meld nr 27 1997-98 og St prp 1 1999-2000. Vurderingene la særlig vekt på at

tiltakene skulle bidra til å fremme kriminalomsorgens hovedmål. Sett på bakgrunn av at løslatelsesfasen erfaringsmessig er et kritisk tidspunkt ble det ved tildelingen lagt vekt på å knytte til seg organisasjoner som kan tilby oppfølging også etter løslatelse. Kriminalomsorgen ønsker et samarbeid med frivillige organisasjo-

ner fordi det anses at økt involvering av frivillige medarbeidere vil bidra til en større variasjon i tilbudene til de innsatte, og gi økt grad av stimulering under fengselsoppholdet.

Årbok 2000 G-0286 B. opplag: 2500

